

SCRIU CU O PLĂCERE NEBUNĂ, DAR CU PAUZE DE REALIMENTARE

PAVEL ȘUȘARĂ

Robert Șerban: *Te-am sunat într-o dimineață și te-am întrebat ce faci. "Merg să scriu la roman, la librăria Cărturești", mi-ai răspuns. N-ai fi crezut că preferi dinamica și zgomotele unui astfel de spațiu singurătății și liniștii din camera ta de lucru. E o noutate pentru tine scrisul în spații publice? Ține de un... experiment sau ai antrenament?*

Pavel Șușară: Prefer să scriu în locuri publice, la bibliotecă, la cafenea, în mijlocul mulțimii sau cu televizorul alături, pentru că singurătatea, fie și aceea a propriului birou, este plină de tentații. Ea nu-ți oferă privilegiul abstragerii, al regăsirii sinelui în plină dinamică a vieții, ci te invadează, insidios, cu tot felul de fantasmе. Nu degeaba sărmanii sihaștri, acolo, în singurătatea lor elementară, geologică, așteptînd îngerii, se luptau pământ cu dracii. Sigurătatea este cel mai nociv produs etnobotanic, este dizolvantă și halucinantă, un gol generator de miraje, de mlaștină și de nisipuri mișcătoare. Și chiar dacă este un act solitar, scrisul nu trebuie înțeles ca un ritual, ca un dans, în singurătate; dimpotrivă, este o baie în lume, o scufundare în capilarele ei în plină combustie și dolda de seve. Iar tentațiile de care vorbeam mai sus nu sînt de natură mistică, nici metafizică și nici măcar erotică, ci, mai curînd, ele privesc panica de a sta prea mult și prea aproape de tine însuși. Pentru că atunci cînd se împlină asta, ori ești necruțător și te arunci în aer ca un cecen îmbrăcat în troiul, ori ești înduioșat, amnezic și mult prea clement, ca un hermafrodit gata să se autofecundeze. Cum cea de-a treia cale, aceea a lucidității, a analizei corecte și a deciziei juste, nu există sau, dacă există, e mai plicticoasă decît mersul trenurilor, prefer să nu-mi prea dau prilejul nici să mă flagelez, dar nici să mă împac cu ceea ce, în mod normal, ar trebui să mă revolte. Așa că, din instinct de autoconservare, merg la ceaia Cărturești, un loc absolut minunat, și scriu. Solitar, dar nu singur! A, era să uit, mai este ceva extrem de important. În locurile publice îți înțelegi priviri, te lovește aerul dizlocat de nenumăratele trupuri tinere și mlădioase în mișcare, adulmecii parfumurilor subtile, iar dacă ai impertinența de a crede că totul îți este dedicat, scrii al naibii, pe viu, cu porii în alertă, alungîndu-ți din preajmă toate nălucile compensatorii. Nu e mișto? Pe bune! Hai la Cărturești!

R.Ș.: *Avem și noi la Timișoara. O să dau o raită... De câțiva ani croiești un fel de continuare a "Poveștii povestitorilor" a lui Creangă. De ce durează atât? Pe unde ești cu povestea? E adevărat că o seamă de scriitori români contemporani sunt personaje în romanul tău?*

P.Ș.: Așa e, un fragment chiar a apărut, cu mai mulți ani în urmă, în revista **Orizont**. Am început să scriu acest text, care se numește **Povestea povestitorilor**, imediat după ce a apărut, la Editura Nemira, o cărtuție, un volumaș, aproape de neobservat pe standurile unei librării, în care erau trei texte: **Povestea povestitorilor** a lui Creangă, **Povestea povestitorilor generației '80** a lui Mircea Nedelciu și un text critic, o hermeneutică a celor două povești, dar și a motivului în general, în stilul lui unic, semnat de Luca Pițu. Dacă povestea lui Creangă era la fel de proaspătă, de profundă și de surprinzătoare după atâtă vreme, dacă textul lui Pițu era solid și spectaculos la nivelul

înțelegerii, al gândirii, dincolo de barocul narcisic al stilului, **Povestea...** lui Nedelciu era surprinzător de slabă, expozitivă, pedestră, fără miză și fără alonjă. Chiar și fără miză textuală, ca să zic așa. Contrariat, ba chiar revoltat de acest eșec al lui Nedelciu, mi-am zis, ca să fiu cinstit, și îndemnat de o fină poetă și jurnalistă care avea mare încredere în capacitatea mea de a produce măscări, hai să scriu eu o Poveste, însă una a povestitorilor, în care să mă joc puțin cu motivul, dar și cu literatura în general. Și uite-așa, ceea ce credeam că se va mîntui în vreo zece pagini, mi-a luat, pînă acum, cîteva ani, iar paginile au ajuns pe la vreo două sute. Personajele sînt, evident, Creangă, Nedelciu și mai ales Luca Pițu, care este un fel de revelator al lumii literaturii, un fel de diavol șchiop care face totul vizibil, care unifică timpii, care simultaneizează istoria, care face transparente acoperișurile unei existențe stratificate. Sigur, fiind o Poveste a povestitorilor, în carte intră nenumărați scriitori contemporani, scriitorii pe care îi citeșc cu voluptate și cu admirație, în majoritate optzeciști, dar ei sînt prezenți aici nu ca persoane civile, ci ca ființe literare, nu corpul lor fizic mă interesează, ca să fiu puțin esoteric, ci corpul lor astral, cel care se plimbă liber și neîngrădit prin eterul literar. De ce durează atât? Simplu, orice pulă care se respectă mizează, oarecum, pe durată. Chiar și pe durata scrierii și, mai ales, pardon de expresie, pe voluptatea scrierii, fiindcă, de ce să nu recunosc, scriu cu o plăcere nebună, dar cu pauze de realimentare. Unde am ajuns? Păi, tot acolo, fiindcă literatura este o permanentă mișcare în cerc, iar Luca urmează acum să intre în cercul lui Agopian. Abia aștept și eu înțelnirea, pentru că Stîmfalida își trăiește deja preludiul, chiar și așa, de una singură.

R.Ș.: *Între timp, cât ai realimentat, ai finalizat un roman despre Regina Sissi, de care te-ai declarat îndrăgostit încă din copilărie. Scriind la el, s-a mai stins din platonica pasiune? Când îl publici?*

P.Ș.: Robertino, **Sissi** nu este un roman, este un poem. De fapt și **Povestea povestitorilor** tot un poem este. Am învățat de la Gogol și de la Erofeev, de la Venedikt, nu de la Victor, mai exact din **Suflete moarte** și din **Moscova - Petușki**, ce este un poem. Am învățat, atât! A nu se citi mai mult și a nu se înțelege altceva. Sissi este gata de mai bine de zece ani, dar nu am publicat-o pînă acum.

R.Ș.: *Nu-i vina mea că tu ești ca un iluzionist: o carte apare, alta dispăre, una se scrie, alta s-a terminat de un deceniu, două dospesc pe mănecă...*

P.Ș.: Toate cărțile mele au fost lăsate la dospit, cele mai multe douăzeci de ani, citeva doar 3-4, iar **Sissi**, zece. Din moment ce o carte a fost scrisă, ea iese din orice regim de urgență, mai ales că trebuie să-și dovedească vitalitatea, și cum ar putea-o face altfel decît așteptînd? Și... așteaptă, ce poate să facă și ea! Dacă totul va merge normal și Dumnezeu ne va fi, tuturor, aproape, **Sissi** va apărea la anul, ghici la ce editură? Ai dreptul la o singură încercare.

R.Ș.: *Brrr... Simt un frison!*

P.Ș.: Bravo, sigur că da, ai ghicit! Am tradus textul în maghiară, iar acum este la traducere în germană. Cum să apară o carte cu Sissi altfel decît (și) în limbile fondatoare ale Dualismului! Da, este o carte la care

țin foarte mult, o carte care m-a obsedat, care m-a urmărit încă din copilărie, din perioada în care i-am cunoscut și i-am înțeles pe unii dintre ultimii soldați ai Imperiului. Pentru ei Sissi nu era nici Împărăteasa și nici Regina, era o parte a ființei lor, era o prezență mereu activă și perfect interiorizată. Și așa, prin contagiune, m-am îndrăgostit de ea nebunește. Ceea ce nu s-a terminat nici acum, ba, dimpotrivă, s-a consolidat. Uite, acum cîteva ani, prin 2003, cred, chiar am primit un răspuns de la ea, am o scrisoare absolut splendidă și chiar nu știu ce să fac, să o public sau să nu o public în carte. Jur, nu bat cîmpii! Dacă vrei, ți-o trimit s-o citești.

R.Ș.: *Abia o aștept! O s-o citeșc cu voce tare într-o cafenea din Viena... Din cînd în cînd, la răstimpuri, mai scoți din sertar câte un volum de poezie scris demult și îi faci vînt în lume. Relația ta cu poezia se rezumă doar la recuperări ori scrii în continuare și versuri?*

P.Ș.: Parțial, am răspuns deja. Nu sînt recuperări, ci așa se nasc ele, așa ajung în spațiul public. Scriu continuu, a nu se înțelege tot timpul, dar scriu la zi, fără să public însă, în tăietură proaspătă. Uite, de pildă, acum am în lucru următoarele cărți de literatură, de poezie, mai exact, în diverse faze de elaborare: **Babel-camping, File de jurnal, Cele șapte orase, Ediție critică**. Toate fac parte dintr-un proiect amplu, nu sînt izolate, de sine stătătoare, insule rătăcite. Dacă o să reușesc să duc proiectul pînă la capăt, și iar trebuie să invoc aici ajutorul de sus, totul se va coagula în două cărți, care vor fi cele două episoade ale uneia singure de fapt. Cam asta! Scriu, așadar, fără să mă spetesc și fără să cad în bulimie literară. Apropo, cartea **Carcase de cristal**, scrisă în intervalul 1998-2000, gata de tipar încă de atunci, nu am publicat-o încă și s-a cam plictisit să mai aștepte. Poate tot la anul!

R.Ș.: *E oarecum ciudat că, deși ești unul dintre cei mai apreciați și activi critici de artă, nici măcar nu ai strîns într-o carte sutele de cronici scrise de-a lungul celor 15-20 de ani. Spun nici măcar, fiindcă eu m-aș fi așteptat la o istorie a artei plastice românești de la tine. Ai o strategie personală în zona asta?*

P.Ș.: Ei, aici lucrurile sînt ceva mai complicate și merită o discuție în detaliu. În cei aproape douăzeci de ani de scris continuu despre artă s-au adunat cam 2500-3000 de pagini: cronici, studii, eseuri etc. Am refuzat sistematic (și programatic) să public cărți adunînd laolaltă cronici. Era simplu, uupleam o bibliotecă și, pînă la urmă, poate chiar era un act util. Numai că eu am o altă reprezentare a cărții, îmi imaginez cartea ca pe un bloc compact, cu nucleu și forțe centripete, și nu ca pe o sacoașă, mai mult sau mai puțin încapătoare, în care intră orice, fie ele și mărfuri compatibile. Textele polemice, de pildă, pot fi grupate, pentru că unitatea lor, genul lor proximal, îl constituie discursul, atitudinea, și nu continuitatea de ordin tematic, să zicem. Și, poate, la un moment dat chiar o să le public, dar nu am în somnii din pricina faptului că nu am făcut-o pînă acum. În restul textelor despre artă, în cronicile expozițiilor, în portretele de autori, în considerațiile teoretice, în analiza mai largă a fenomenului artistic românesc zace, latent, un material enorm și, în ceea ce mă privește, foarte prețios. Aș fi putut, la rigoare, să pun totul

cap la cap și să conturez un fel de istorie, fie a artei contemporane, fie chiar una extinsă la interbelic sau chiar la fondatori. Numai că, din punctul meu de vedere, vremea istoriilor a trecut. Istoria, ca formă culturală, ca instituție, este inutilă și tristă, poate chiar bîntuită de stafii, ca un spațiu industrial dezafectat și cu geamurile sparte. Istoria, ca formă, și istoricismul, ca atitudine, ca filosofie, și-au consumat resursele în secolul al XIX-lea în prima jumătate a secolului XX. A privi lumea cronicologic, în succesiune, nu este mai mult decît un exercițiu epic, cvasifuncțional, adevărul faptului fînit nefiind mai mult decît capacitatea de persuasiune a autorului însuși, măsura în care el a reușit să comunice verosimil. Atunci cînd informația consuma timp, și percepția era obligată să intre în scenariu cronicologic. Acum, cînd informația circula în timp real, cînd ea se transmite exploziv și simultan, percepția însăși este simultană și în timp real. Așadar, axa diacronică, pe care s-a fundamentat istoricismul, este complet substituită de cea sincronică, în care se manifestă simultaneitatea. Suprimarea timpului a generat o extensie proporțională a spațiului. În aceste condiții, eu nu-l mai pot privi pe Brîncuși, de pildă, ca un precursor al lui Apostu, ci, cu voia dumneavoastră, pot privi imaginarul lui Apostu ca unul care precede, formal, imaginarul brîncușian. Tipologic, Apostu este un sculptor romantic, adică pregotic, în vreme ce purismul brîncușian este mult mai tîrziu, atît ca filosofie generală, cît și ca sintaxă propriu-zisă. Iată, de pildă, ce se împlină cu istoriile literaturii care au apărut în ultimii ani și vei evalua singur proporțiile eșecului. Și asta nu-i privește neapărat pe autori, sau îi privește în măsura în care n-au perceput inadecvarea, ci privește, în cea mai mare măsură, caducitatea Istoriei ca instituție. Acum înțelegi de ce am refuzat să scriu o Istorie a artelor plastice românești, dar mi-am adunat, și adun în continuare, material pentru o **Panoramă a artelor plastice românești**, adică pentru o sinteză care privește doar cronologia formelor, într-o simultaneitate a existenței și a manifestării lor efective. De-asta!

Interviu realizat de
ROBERT ȘERBAN